

МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ НА ОСНОВІ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО ЦИКЛУ

© 2015

УДК 330.46: 001.57

Захарченко П. В., Савушкин Д. И.

Модель розвитку курортно-рекреаційної економіки на основі трансформаційного циклу

У сучасній світовій економіці курортні рекреації – одна з самих високоприбуткових сфер господарства. Україна має потужний курортно-рекреаційний потенціал, ефективне освоєння якого може принести реальну економічну вигоду. Для цього необхідним є формування системної концепції розвитку таких систем, невід'ємною частиною яких виступають економічні трансформації. Мета статті полягає в розробці підходу до моделювання трансформаційного розвитку курортно-рекреаційних систем на основі трансформаційного циклу, який є основним механізмом таких перетворень. У результаті дослідження було обґрунтовано концептуальні засади системного дослідження розвитку економіки курортно-рекреаційних утворень як сукупності етапів трансформаційного циклу. Запропонований підхід, на відміну від інших альтернативних підходів, передбачає можливість розглядати розвиток економіки курортно-рекреаційних систем як взаємодію трансформаційних процесів. На цій основі побудовано модель економічного розвитку курортно-рекреаційних систем на основі трансформаційного циклу. Дослідження моделі демонструє різноманітну економічну динаміку, яка в кінцевому результаті приводить до суттєвого економічного зростання.

Ключові слова: курортно-рекреаційна економіка, економічні трансформації, трансформаційний цикл, модель трансформаційного розвитку

Рис.: 5. Формул.: 6. Бібл.: 13.

Захарченко Павло Васильович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри, кафедра економічної кібернетики і фінансів, Бердянський державний педагогічний університет (вул. Шмідта, 4, Запорізька обл., Бердянськ, 71100, Україна)

Email: pvzz1957@gmail.com

Савушкін Дмитро Ігорович – аспірант, кафедра економічної кібернетики, Бердянський університет менеджменту і бізнесу (вул. Свободи, 117а, Бердянськ, 71118, Україна)

Email: sdberdstarua@gmail.com

УДК 330.46: 001.57

UDC 330.46: 001.57

Захарченко П. В., Савушкин Д. И. Модель развития курортно-рекреационной экономики на основе трансформационного цикла

В современной мировой экономике курортные рекреации – одна из самых высокоприбыльных сфер хозяйствования. Украина имеет мощный курортно-рекреационный потенциал, эффективное освоение которого может принести реальную экономическую выгоду. Для этого необходимым является формирование системной концепции развития таких систем, неотъемлемой частью которых выступают экономические трансформации. Цель статьи заключается в разработке подхода к моделированию трансформационного развития курортно-рекреационных систем на основе трансформационного цикла, который является основным механизмом таких преобразований. В результате исследований были обоснованы концептуальные принципы системного исследования развития экономики курортно-рекреационных образований как совокупности этапов трансформационного цикла. Предложенный подход, в отличие от других альтернативных подходов, предусматривает возможность рассматривать развитие экономики курортно-рекреационных систем как взаимодействие трансформационных процессов. На этой основе построена модель экономического развития курортно-рекреационных систем на основе трансформационного цикла. Исследование модели демонстрирует разнообразную экономическую динамику, которая в конечном результате приводит к существенному экономическому росту.

Ключевые слова: курортно-рекреационная экономика, экономические трансформации, трансформационный цикл, модель трансформационного развития

Рис.: 5. Формул.: 6. Библ.: 13.

Захарченко Павел Васильевич – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой, кафедра экономической кибернетики и финансов, Бердянский государственный педагогический университет (ул. Шмидта, 4, Запорожская обл., Бердянск, 71100, Украина)

Email: pvzz1957@gmail.com

Zakharchenko P. V., Savushkin D. I. A Model of Development of the Resort and Recreation-Based Economy on the Basis of the Transformational Cycle

In today's world economy, resort recreation is one of the highest-grossing business spheres. Ukraine has a powerful resort and recreation potential that can result in practical economic benefit if developed efficiently. This requires formation of a systemic development concept for such systems, of which economic transformations are an integral part. The article aims to develop an approach to modeling of the transformational development of resort and recreation systems based on the transformational cycle that performs the role of the key mechanism in such transformations. The study allowed substantiating the conceptual foundation of a systemic study of the economy of resort and recreation establishments as a set of transformational cycle stages. Unlike any alternative approach, the proposed approach implies the possibility of considering the development of the resort and recreation system economy as an interaction of transformational processes. This served as a basis for construction of a model of the economic development of resort and recreation systems using the transformational cycle. Study of the model demonstrates varying economic trends that eventually result in substantial economic growth.

Keywords: resort and recreation-based economy, economic transformations, transformational cycle, transformational development model

Pic.: 5. Formulae: 6. Bibl.: 13.

Zakharchenko Pavel V. – Doctor of Science (Economics), Professor, Head of the Department, Department of Economic Cybernetics and Finances, Berdyansk State Pedagogical University (vul. Shmidta, 4, Zaporizka obl., Berdyansk, 71100, Ukraine)

Email: pvzz1957@gmail.com

Savushkin Dmitry I. – Postgraduate Student, Department of Economic Cybernetics, Berdyansk University of Management and Business (Berdyansk, 71118, Ukraine)

Email: sdberdstarua@gmail.com

Савушкин Дмитрий Игоревич – аспірант, кафедра економічної кібернетики, Бердянський університет менеджмента і бізнесу
(ул. Свободи, 117а, Бердянськ, 71118, Україна)
Email: sdberdstarua@gmail.com

Вступ. Одним з головних векторів глобальної трансформації кінця ХХ – початку ХХІ століття стала системна криза світової економічної системи. Очевидною стає наявність системної деформації властивостей соціально-економічного простору, при якій змінюється споживачка психологія індивідів, поведінка економічних агентів, характер міжсистемних взаємодій та особливості міжсистемного середовища. Сутність системної кризи виражається в тому, що при функціонуванні системи на основі закладених у неї системоутворюючих принципів, ці принципи через ланцюги причинно-наслідкових зв'язків породжують явища в самій системі або в навколишньому середовищі, які в своєму розвитку здатні зробити систему повністю непридатною до застосування за призначенням або взагалі знижити її [1; 2].

Крім системної кризи в ряді національних економік, також розвивається трансформаційна криза, яка обумовлена дещо іншими економічними процесами. Сутність її полягає у відмові механізмів саморегуляції системи і переходу системи в нестійкий стан з виникненням каскаду біфуркацій. При цьому існує можливість як повного руйнування системи, так і переходу її на новий більш складний – якісний рівень [3; 4].

Слід зазначити, що трансформаційна криза не зводиться тільки до рецесії, зростання безробіття або до фінансових проблем. Вона складається з ряду сценаріїв та хвиль, які охоплюють різні сектори національної економіки. Це зумовлює її тривалість, яку можна назвати турбулентною. Більш того, статистичні дані можуть спотворено або навіть неадекватно відображати економічні процеси. Сам факт трансформаційного відновлення може спотворювати економічну динаміку, оскільки перетворені сектори спочатку недостатньо враховуються традиційною статистикою. Також до трансформаційних криз погано застосовуються підходи економічної політики, що вироблені в попередні десятиліття. Виникає дуже багато нових проблем, з самого початку не ясні механізми розгортання такої кризи і виходу з неї, її масштаби та тривалість [5].

Трансформаційна криза є поворотною точкою у функціонуванні соціально-економічної системи. Вона формує умови для її перетворення та подальшого економічного розвитку. Така криза долається тільки тоді, коли стара структура економіки починає поступатися місцем вже новій структурі, новим формам організації та регулювання економіки. А це означає, що трансформаційна криза долається тільки інноваційними стратегіями [6; 7]. В цілому, економічною наукою трансформаційна криза визнається як своєрідна форма забезпечення поступального розвитку економіки в умовах ринкових відносин. Аналіз таких процесів покликаний забезпечити відповідні методології системних економічних трансформацій, засновані на сучасних концепціях дослідження складних економічних систем, і, перш за все, на методах системного дослідження та економіко-математичного моделювання.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Наукова ідея розвитку полягає у визнанні того, що розвиток у соціально-економічному середовищі є еволюційним самоорганізуючим процесом в природних умовах хаосу, як джерела різноманіття форм у природі та суспільстві, шляхом побудови та природного відбору дисипативних організаційних комплексів, організацій та господарських систем. Причиною розвитку є вплив комплексу нерівноважних процесів з переважаючою організаційною тенденцією на прогресивну зміну рівня складності у формах необхідного різноманіття. Підвищення складності відображається у збільшенні кількості економічних трансформацій, викликаних взаємодією системи із середовищем, в результаті якого можуть виникнути нові компоненти середовища та самої системи. В результаті розвитку системи відбувається деструктуризація середовища і зростання ефективності функціонування системи [8].

Ідея розвитку знайшла відображення в органічній концепції Г. Спенсера, який характеризував розвиток як зростання різноманітності, різноманітності системи [9]; у системній теорії Е. Дюркгейма [10]; в ряді альтернативних моделей, у тому числі в цивілізаційній теорії А. Тойнбі й О. Шпенглера та ін. [11]. Розвиток у вищезгаданих концепціях асоціюється з циклічністю, з їх одно- або багатовекторністю, однозначною детермінованістю розвитку або наявністю альтернатив з еволюційним або стрибкоподібним характером економічних змін. Основні моделі економічного розвитку були отримані в результаті широких узагальнень суперечливих процесів світової господарської еволюції [12]. Сучасна наука виокремлює кілька основних моделей економічного розвитку (рис. 1).

У той же час багато аспектів трансформаційного розвитку економічних систем продовжують залишатися недостатньо дослідженими. Зокрема, значне прискорення та ускладнення світових економічних процесів, посилення міжсистемних інтеграцій інтенсифікують трансформаційні зміни і в курортно-туристичних системах, що вимагає їх ретельного дослідження. На сьогоднішній день ще не до кінця розкритий процес структурної трансформації систем з урахуванням його складності і невизначеності майбутніх етапів розвитку. Ще не склалася цілісна концепція трансформації курортно-туристичних систем, яка б ґрунтувалася на чіткому розумінні її параметрів та їх органічного взаємозв'язку в єдиній цілісній системі.

Постановка проблеми. Цілісне сприйняття складних і неоднозначних явищ сучасної економіки, формування комплексної системної концепції економічного розвитку курортно-туристичних систем, її закономірностей значною мірою обумовлено осмисленням економічних процесів, що відбуваються. Тенденція системних трансформацій, економічних криз, дисипативних явищ, збільшення ризиків супроводжуються зміною внутрішніх механізмів функціонування курортно-туристичних систем. Базисом для таких змін виступають трансформації економічних проце-

Рис. 1. Моделі економічного розвитку

сів, властивих курортно-туристичній економіці. Отже, виникає необхідність розробки інструментарію для аналізу та практичного застосування трансформаційних перетворень в економіці курортно-туристичних систем.

Мета статті полягає в розробці підходу до моделювання трансформаційного розвитку курортно-рекреаційних систем на основі трансформаційного циклу, який є основним механізмом таких перетворень.

Результати досліджень. Під економічним розвитком, в найбільш загальному сенсі, будемо розуміти якісні зміни в господарській системі, що забезпечують кількісне нарощування її ресурсів, потенціалу та якісне вдосконалення базових елементів формують структур. Стосовно до курортно-рекреаційної економіки розвиток здійснюється за такими основними напрямками [13]:

Трансформація функціонування національного курортно-рекреаційного комплексу шляхом оптимізації операційної та комерційної моделі з приведенням продуктової пропозиції у відповідність до потреб ринку.

Розширення пропозиції на неохоплену частину курортно-рекреаційного ринку, а також додаткова орієнтація на залучення зарубіжних споживачів.

Інфраструктурні та логістичні перетворення як важливий фактор розвитку курортно-рекреаційного бізнесу в регіоні.

Інтенсифікація інноваційно-інвестиційного розвитку курортно-рекреаційної індустрії в регіонах України.

Збалансованість у використанні природних ресурсів, за якої курорт сприятиме їх збереженню для залучення стійких туристичних потоків з метою розвитку курортно-туристичного бізнесу та супутніх видів діяльності.

Зазначені пріоритети розвитку курортно-рекреаційної економіки та аналіз моделей економічного розвитку дозволяють зробити такі висновки: незважаючи на схожість деяких положень моделі сталого розвитку, моделі структурних трансформацій та інноваційної моделі економічного розвитку з досліджуваної проблеми, повного опису вони не дають. Отже, для моделювання розвитку курортно-рекреаційної економіки в умовах наявності економічних трансформацій необхідна розробка нової економіко-математичної моделі, що описує всі ці процеси.

Оскільки розроблювана модель базується на економічних поняттях «розвиток» та «трансформація», то розглянемо взаємовідношення цих категорій. З точки зору системного підходу, трансформація являє собою процес зміни, один зі засобів розвитку системи, який веде або до

зміцнення, або до ослаблення системних властивостей. Отже, системні критерії трансформації не можуть бути зведені до будь-яких показників, які характеризують зміни. При розгляді трансформації економічних систем необхідно виходити з імперативу розвитку, який є іманентною властивістю процесу трансформації. Розвиток обумовлює формування системної взаємозалежності, взаємозв'язку і взаємозумовленості. Підхід до розвитку, як системного процесу, передбачає, перш за все, упорядкованість руху системи, тому в якості критеріїв системного розвитку в умовах трансформаційних перетворень слід визначити такі фактори: цілісність, стійкість, адаптивність, дисипативність. При цьому має бути забезпечено нову якість економічного розвитку. Вона може являти собою цілісний динамічний процес, який виступає як самостійне економічне явище, структурно і функціонально пов'язане із закономірностями і тенденціями кількісних і якісних характеристик розвитку на макро- і мікрорівнях. Системні перетворення, що відбуваються у процесі трансформації, можуть бути описані в рамках теорії хаосу і теорії катастроф.

При побудові економіко-математичної моделі розвитку курортно-рекреаційної економіки на основі трансформаційного циклу будемо використовувати положення, які властиві ринковій економіці:

- наявність позитивних зворотних зв'язків між економічними процесами;
- наявність певної інерційності, запізнювання реакції економіки на зміну умов внутрішнього і зовнішнього середовища;
- надлишкова або занадто швидка реакція на зміни умов у фазі трансформаційної кризи.

Розглянемо динаміку випуску курортного продукту Y в курортно-рекреаційній системі. Вироблений продукт визначається виробничою функцією, тобто кількістю виробленого продукту в залежності від витрат праці L і капіталу K . У дослідженнях з курортно-рекреаційної економіки в якості виробничої функції зазвичай використовується модифікована функція Кобба – Дуґласа, яка має такий вигляд:

$$Y = AK^\alpha L^\beta e^{\delta t},$$

де множник A враховує вплив інноваційних та екологічних факторів;

α та β – коефіцієнти (еластичність по капіталу та праці);

множник $e^{\delta t}$ характеризує ефект від трансформаційних перетворень.

Вироблений курортно-рекреаційний продукт витрачається на власне споживання C та інвестиції I , тобто $Y = C + I$. Інвестиції застосовуються на те, щоб компенсувати вибуття основного капіталу (амортизація); забезпечити збільшення основних фондів (розвиток) і, відповідно, збільшення випуску курортного продукту

$$\frac{dK}{dt} = I - \xi_1 K,$$

де ξ_1, ξ_2 – коефіцієнт вибуття основних фондів.

Позитивний зворотний зв'язок між інвестиціями та зміною попиту на курортно-рекреаційні продукти має вигляд: $I \sim \varepsilon \frac{dC}{dt}$, тобто рівень інвестицій пропорційний зміні попиту. Коефіцієнт ε відображає вплив фінансової складової: чим доступніший кредит, тим вищий коефіцієнт ε .

Запізнення зміни величини інвестицій I від зміни попиту C може бути вираховано за допомогою виразу:

$$\frac{dI}{dt} = -\gamma(I - \varepsilon \frac{dC}{dt} - \xi_2 K),$$

де γ – відображає швидкість реакції інвесторів на зміну попиту;

$\xi_2 K$ – характеризує схильність до інвестицій.

Запізнення зміни випуску курортного продукту Y від зміни капіталу K може бути вираховано за допомогою виразу:

$$\frac{dY}{dt} = -\varphi(Y - AK^\alpha L^\beta e^{\delta t}),$$

де φ – характеризує швидкість введення в експлуатацію основних фондів.

Наведені рівняння складають систему рівнянь економічної динаміки курортно-рекреаційної економіки. З на-

ближенням $\xi_1 \rightarrow 0, \xi_2 \rightarrow 0, \alpha \rightarrow 1$ ці рівняння можуть бути перетворені на диференціальне рівняння другого порядку:

$$(1 + \gamma\varepsilon) \frac{d^2 I}{dt^2} + (\gamma + \varphi + \gamma\varepsilon) \frac{dI}{dt} + \gamma\varphi(1 - \varepsilon A L^\beta e^{\delta t}) I = 0.$$

З рівняння випливає, що курортно-рекреаційна економіка у процесі трансформації буде прагнути до рівноваги, а при виході зі стану рівноваги в ній будуть спостерігатися коливання. Частота коливань дорівнює $(\gamma\varphi(1 - \varepsilon A L^\beta e^{\delta t}) / (1 - \gamma\varepsilon))^{1/2}$. Вона зменшується при збільшенні ε і зростає при збільшенні γ та φ . При великих значеннях параметрів спостерігається перехід системи до хаотичної динаміки.

Коефіцієнт загасання дорівнює $(\gamma + \varphi + \gamma\varepsilon) / (1 + \gamma\varepsilon)$. Він зростає при збільшенні γ та φ . Це означає, що наявність доступних кредитів збільшує період коливань і відтягує наступ кризи. Зменшення часових лагів (малі значення γ та φ), навпаки, сприяють більш швидкій реакції курортно-рекреаційної економіки на трансформаційні впливи та більш швидкому її поверненню до рівноважного стану.

При значеннях параметрів $\varepsilon \rightarrow 0, \gamma \rightarrow 0, \varphi \rightarrow 1$ в курортно-рекреаційній економіці починає розвиватися трансформаційна криза або період кризи минулого попереднього циклу, який є першою фазою трансформаційного циклу. Зменшується попит на курортно-рекреаційні продукти, знижуються коливання ділової активності, відсутні інвестиції $I \rightarrow 0$. Курортно-рекреаційна економіка переходить у стан $Y = C$ з виникненням хаотичної динаміки, турбулентних процесів та перемішування траєкторій (рис. 2). В системі відбуваються економічні трансформації.

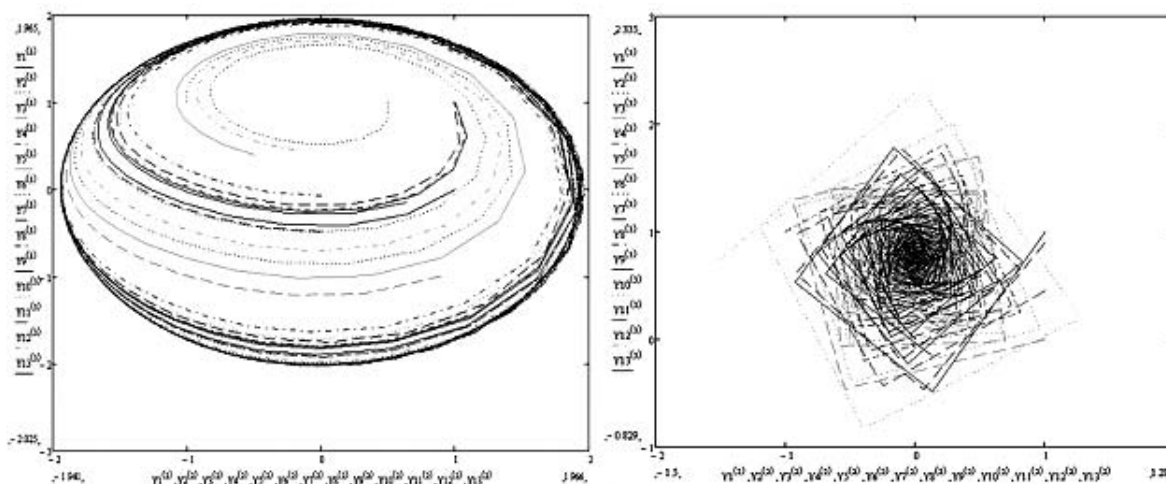

Рис. 2. Перемішування фазових траєкторій у фазі трансформаційної кризи

Непередбачуваність поведінки системи пов'язана з нестійкістю системи по відношенню до малих відхилень початкового стану. Нестійкість режиму веде до зростання збурень. У той же час, оскільки система дисипативна, відбувається зменшення елемента фазового об'єму в часі, що пов'язано з економічними витратами. Це означає, що елемент фазового простору за одними напрямками розтягується (що відповідає позитивним показникам Ляпунова), а за

іншими – стискається. Причому міра стиснення переважає над мірою розширення. Тобто будь-яке мале відхилення початкового стану можна виявити в будь-якій частині фазового простору, який в підсумку призводить до змішування в усіх областях траєкторій.

В результаті цих трансформацій курортно-рекреаційна економіка переходить у стан латентного періоду накопичення передумов становлення нового циклу,

який є другою (проміжною) фазою трансформаційного циклу. При значеннях параметрів $\varepsilon \geq 0$, $\gamma \rightarrow 0$, $\varphi \rightarrow 0$, $\delta \rightarrow 0$ на відносно невеликий період виникає етап простого відтворення. Отже, ринкова економіка адаптується до нових зовнішніх умов і відновлює сталий економічний стан шляхом активних структурних перетворень (рис. 3).

Однак цей стан не задовольняє економічних агентів, оскільки при простому відтворенні рівень прибутку досить низький, а капітал не знаходить ефективного застосування. Виникає ситуація очікувань ринку з подальшим сигналом до розвитку.

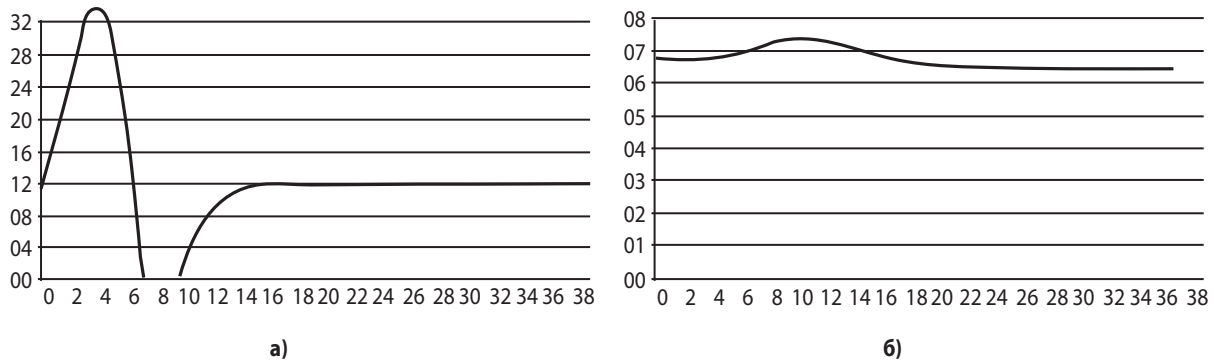

Рис. 3. Латентний період трансформаційного циклу:
а) динаміка інвестицій, як реакція на зміну попиту (відн. од.);
б) динаміка випуску курортно-рекреаційних продуктів (відн. од.)

Основним сигналом ринку є підвищення попиту на курортно-рекреаційні продукти, що мають нові властивості внаслідок застосування нових технологій. Спочатку цей попит забезпечується за рахунок накопичених у попередній фазі коштів («автономний попит» – C_a), який потім починає підтримуватися кредитами. Ця фаза трансформаційного циклу починається після (і в результаті) ліквідації диспропорцій та призводить до істотної структурної перебудови. Курортно-рекреаційна економіка переходить у стан періоду дифузії, поширення нового циклу на базі інновацій, який є третьою (проміжною) фазою трансформаційного циклу. При значеннях параметрів $\varepsilon \gg 0$, $\gamma \rightarrow 0$, $\varphi \rightarrow 0$, $\delta \rightarrow 0$ розпочинається поступовий розвиток (рис. 4).

В результаті цих процесів курортно-рекреаційна економіка переходить у стан інноваційного становлення нового циклу, який є четвертою (заключною) фазою трансформаційного циклу. При значеннях параметрів $\varepsilon \gg 0$, $\gamma \gg 0$, $\varphi > 0$, $\delta > 0$ виникає фаза економічного розвитку (рис. 5).

Автономний попит, посилений кредитною системою, стимулює інвестиції в курортно-рекреаційну економіку та приводить до її розвитку в цілому. Відповідно, рівняння для динаміки інвестицій з урахуванням впливу автономного попиту має такий вигляд:

Оскільки інвестиційний процес та створення нових курортно-рекреаційних продуктів запізнюються по відношенню до зміни автономного попиту, через певний час може виникнути ситуація, коли попит вже наситився і починає знижуватися, а потужності з виробництва курортно-рекреаційних продуктів продовжують розширюватися. Виникає невідповідність ділових очікувань підвищення реальним тенденціям попиту, що відображає певний спад ділової активності. Однак, цей стан відрізняється від того, який був перед початком трансформаційного циклу, оскільки курортно-рекреаційна економіка набула нового більш якісного вигляду: з'явилася нова структура та система управління, освоєні нові технології та курортно-рекреаційні продукти, виникли нові основні фонди, що, зрештою, збільшує різноманітність та сприяє формуванню нового попиту.

$$\frac{dl}{dt} = -\gamma(l - \varepsilon(\frac{dC}{dt} + \frac{dC_a}{dt}) - \xi_2 K).$$

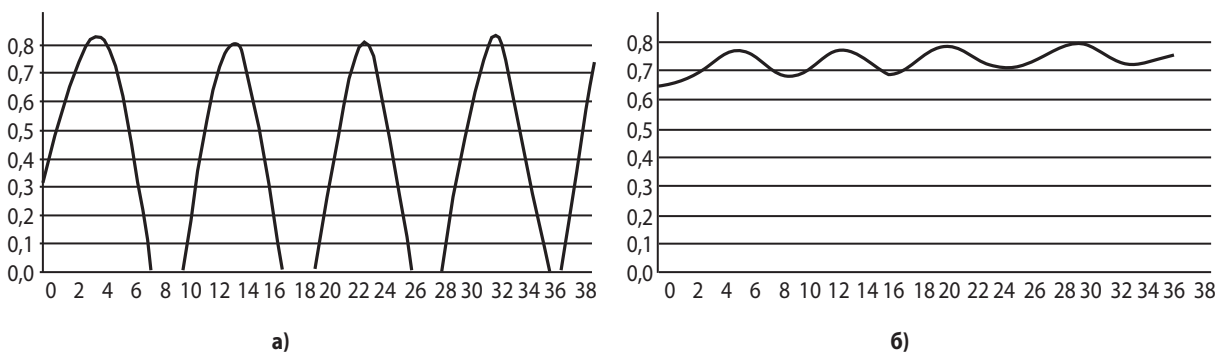

Рис. 4. Період дифузії, поширення нового циклу на базі інновацій:
а) динаміка інвестицій, як реакція на зміну попиту (відн. од.);
б) динаміка випуску курортно-рекреаційних продуктів (відн. од.)

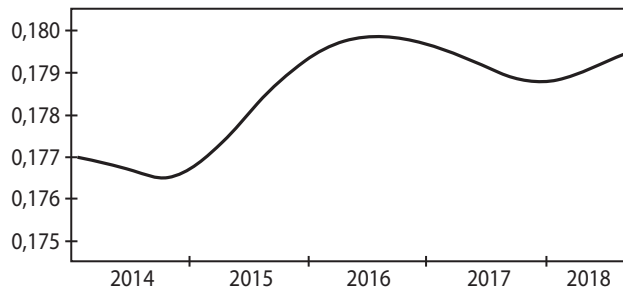

Рис. 5. Динаміка випуску курортно-рекреаційних продуктів у фазі інноваційного становлення нового циклу

Економічні механізми, які забезпечують розвиток курортно-рекреаційної економіки на цій фазі, можуть бути описані таким чином:

- зростання попиту зазвичай веде до зростання пропозиції, а зростання пропозиції, у свою чергу, веде до зростання попиту;
- зростання виробництва курортно-рекреаційних продуктів стимулює скорочення безробіття в курортних регіонах, а це додатково веде до зростання попиту, що веде до зростання виробництва / пропозиції, а це, у свою чергу, веде до ще більшого скорочення безробіття;
- зростання виробництва курортно-рекреаційних продуктів сприяє зростанню позитивних очікувань, що, у свою чергу, веде до зростання довгострокових інвестицій, а це сприяє зростанню виробництва;
- збільшення виробництва курортно-рекреаційних продуктів створює зростання очікувань від їх подальшого збільшення, а, отже, збільшення попиту, що веде до зростання пропозиції кредиту, що стимулює попит і веде до прискорення економічного розвитку;
- зростання виробництва курортно-рекреаційних продуктів веде до зростання супутніх виробництв як регіональних, так і національних.

Однак підвищений попит на різні ресурси та курортно-рекреаційні продукти призводить не тільки до швидкого зростання цін, а й до того, що курортно-рекреаційна економіка виявляється не в змозі негайно задовольнити збільшений попит. Розрив в очікуваннях створює додатковий ажіотажний попит, певний дефіцит ресурсів, а разом з цим і зростання цін. У цьому випадку в курортно-рекреаційну економіку починає переливатися вільний ринковий капітал. Споживачі збільшують обсяги замовлень, щоб створити необхідні запаси на випадок стрибкоподібного зростання цін. Отже, створюється ситуація дефіциту пропозиції, яка відіграє дуже важливу роль в акселерації процесів швидкого зростання цін. Останнє робить виробництво курортно-рекреаційних продуктів надвидгідним, що посилює прагнення виробників розширити виробництво та пропозицію (у тому числі шляхом збільшення інвестицій). Це додатково стимулює попит та економічний розвиток, а сам процес розвитку викликає додатковий дефіцит пропозиції. Отже, спіраль позитивного зворотного зв'язку швидко розкручується, створюючи додаткові можливості для розвитку курортно-рекреаційної економіки.

Висновки. Проведене наукове дослідження дозволило сформулювати такі висновки:

- розроблено та обґрунтовано концептуальні засади системного дослідження розвитку економіки курортно-рекреаційних утворень, які містять сукупність положень про сутність і дослідження процесу розвитку таких систем, як сукупності етапів трансформаційного циклу. Запропонований підхід, на відміну від інших альтернативних підходів, передбачає можливість розглядати розвиток економіки курортно-рекреаційних систем як взаємодію трансформаційних процесів;
- побудовано модель економічного розвитку курортно-рекреаційних систем на основі трансформаційного циклу. Дослідження моделі демонструє різноманітну економічну динаміку, яка в кінцевому результаті приводить до суттєвого економічного зростання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арманд А. Д. Анатомія кризисов / А. Д. Арманд, Д. И. Люри, В. В. Жерихин. – М.: Наука, 2009. – 238 с.
2. Прангишвили И. В. Системный подход и общесистемные закономерности / И. В. Прангишвили. – М.: Синтег, 2010. – 446 с.
3. Орлов П. А. Последствия финансово-экономического кризиса и некоторые направления выхода из него / П. А. Орлов // Социально-экономическое развитие Украины и ее регионов: проблемы науки и практики: монография / Под ред. В. С. Пономаренко, Н. А. Кизима, Е. В. Раевневой. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2009. – 464 с.
4. Зоидов К. Х. Трансформационный кризис экономики России: природа, динамика, пути преодоления / К. Х. Зоидов. – М.: ИПР РАН, 2010. – 250 с.
5. Бруно М. Глубокие кризисы и реформа / М. Бруно // Вопросы экономики. – 2007. – № 2. – С. 4 – 29.
6. Mensch G. A macroeconomic potential describing structural change of the economy / G. Mensch // Theory and Decision. – 2005. – Vol. 19, № 3. – P. 279 – 299.
7. Мельник Л. Г. Экономика развития: монография / Л. И. Мельник. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2006. – 662 с.
8. Гусаров Ю. В. Управление: динамика неравновесности / Ю. В. Гусаров. – М.: Экономика, 2014. – 382 с.
9. Паньков А. Ф. Теория развития систем и системная теория логики / А. Ф. Паньков. – М.: Эксмо, 2013. – 194 с.
10. Лесечко М. Д. Основы системного подходу: теория, методология, практика / М. Д. Лесечко. – Львів: ЛРІДУ УАДУ, 2012. – 326 с.
11. Сурмін Ю. П. Генезис системних ідей / Ю. П. Сурмін // Гуманітарний журнал. – 2010. – № 3 – 4 (7 – 8). – С. 32 – 39.
12. Rostow W. The Stages of Economic Growth / W. Rostow. – New York: Springer-Verlag, 2012. – 448 p.
13. Шмагина В. В. Рекреация и туризм в системе современных приоритетов социально-экономического развития / В. В. Шмагина, С. К. Харичков. – Одесса: ИПРЭИ НАНУ, 2010. – 70 с.

REFERENCES

- Armand, A. D., Liuri, D. I., and Zherikhin, V. V. Anatomii krizisov [Anatomy of a crisis]. Moscow: Nauka, 2009.
- Bruno, M. "Glubokie krizisy i reforma" [Deep crisis and reform]. Voprosy ekonomiki, no. 2 (2007): 4-29.
- Gusarov, Yu. V. Upravlenie: dinamika neravnovesnosti [Management: non-equilibrium dynamics]. Moscow: Ekonomika, 2014.
- Lesechko, M. D. Osnovy systemnoho pidkhodu: teoriia, metodolohiia, praktyka [Through systems approach: theory, methodology, practice]. Lviv: LRIDU UADU, 2012.
- Mensch, G. "A macroeconomic potential describing structural change of the economy" Theory and Decision vol. 19, no. 3 (2005): 279-299.
- Melnik, L. G. Ekonomika rozvitiia [Development Economics]. Sumy: Universitetskaia kniga, 2006.
- Orlov, P. A. "Posledstviia finansovo-ekonomicheskogo krizisa i nekotorye napravleniia vykhoda iz nego" [The consequences of the financial crisis and some directions out of it]. In Sotsialno-ekonomicheskoe razvitie Ukrainy i ee regionov: problemy nauki i praktiki Kharkiv: INZhEK, 2009.
- Prangishvili, I. V. Sistemnyy podkhod i obshchesistemnye zakonornosti [System approach and system-wide patterns]. Moscow: Sinteg, 2010.
- Pankov, A. F. Teoriia razvitiia sistem i sistemnaia teoriia logiki [The theory of systems development and systems theory logic]. Moscow: Eksmo, 2013.
- Rostow, W. The Stages of Economic Growth New York: Springer-Verlag, 2012.
- Surmin, Yu. P. "Henezys systemnykh idei" [Genesis system ideas]. Humanitarnyi zhurnal, no. 3-4 (7-8) (2010): 32-39.
- Shmagina, V. V., and Kharichkov, S. K. Rekreatsiia i turizm v sisteme sovremennykh prioritetov sotsialno-ekonomicheskogo razvitiia [Recreation and tourism in the current priorities of the socio-economic development]. Odessa: IPREEI NANU, 2010.
- Zoidov, K. Kh. Transformatsionnyy krizis ekonomiki Rossii: priroda, dinamika, puti preodoleniia [Transformational crisis of the Russian economy: the nature, dynamics and ways to overcome]. Moscow: IPR RAN, 2010.